

BIBLIOTEKAKWIDZYN.COM.PL

KIERUNEK Biblioteka

BLISKO – BIBLIOTEKA | LOKALNOŚĆ | INICJATYWY | SPOŁECZNOŚĆ | KOOPERACJA | ODDOLNOŚĆ

Diagnoza lokalna

Opracowanie - **Biblioteka Miejsko-Powiatowa w Kwidzynie**

Współpraca - **Federacja Mazowia**

Diagnoza lokalna jest częścią projektu "Biblioteka Trzecim miejscem animacji" w ramach konkursu dotacyjnego BLISKO realizowanego przez Narodowe Centrum Kultury #NPRCz2.0.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach realizacji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach realizacji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025

Spis treści	
Wprowadzenie	2
Biblioteka - aktualna sytuacja	3
Pytania badawcze	5
Czytelnictwo młodych kwidzynie	6
Czytelnictwo młodzieży w badaniach Biblioteki Narodowej	6
Młodzi w Kwidzynie	7
Rola bibliotek szkolnych w promocji czytelnictwa	8
Młodzi, którzy nie byli w Bibliotece	9
Czytelnictwo młodych kwidzynie	10
Współpraca Biblioteki z bibliotekami szkolnymi	13
Biblioteka miejscem (dla) młodych	14
Inflacja szansą dla Biblioteki	15
Promocja czytelnictwa	16
Narodowe Czytanie - studium przypadku	16
Biblioteka miejscem spotkań	17
Praca z uchodźczyniami	18
Komunikacja	19
Wnioski i rekomendacje	20

Wprowadzenie

Kwidzyn to miasto położone w południowo-wschodniej części województwa pomorskiego. Mieszka w nim około 40 000 mieszkańców¹. Jest siedzibą powiatu kwidzyńskiego, na terenie którego żyje ponad 80 000 osób². Powiat kwidzyński obejmuje miasto Kwidzyn, gminę miejsko-wiejską Prabuty oraz gminy wiejskie: Gardeja, Kwidzyn, Ryjewo, Sadlinki.

W Kwidzynie działa kilka dużych i kilkanaście mniejszych podmiotów tworzących ofertę kulturalną. Największymi instytucjami są Kwidzyńskie Centrum Kultury, Zamek w Kwidzynie (będący oddziałem Muzeum w Malborku) oraz Biblioteka Miejsko-Powiatowa w Kwidzynie (dalej nazywana Biblioteką). Ważnym podmiotem tworzącym ofertę kulturalną w mieście jest też stowarzyszenie Scena Lalkowa imienia Jana Wilkowskiego. W najbliższej okolicy działa też Gminny Ośrodek Kultury w Kwidzynie, który animuje działania kulturalne dla mieszkańców gminy wiejskiej Kwidzyn.

W niniejszej diagnozie przyjrzymy się potrzebom kulturalnym mieszkańców Kwidzyna oraz powiatu kwidzyńskiego z perspektywy Biblioteki Miejsko-Powiatowej w Kwidzynie. Biblioteka bierze obecnie udział w programie BLISKO - Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność. Jego celem jest m.in.:

- rozwijanie lokalnych partnerstw, w których wiodącym podmiotem jest biblioteka jako przestrzeń do spotkań, wspólnej pracy, działalności twórczej, promowania aktywności czytelniczej oraz odpoczynku i integracji społeczności;
- wzmacnianie kompetencji pracowników bibliotek, pozwalających na rozpoznanie potrzeb i potencjału kulturowego członków lokalnych społeczności, a w konsekwencji na efektywną z nimi współpracę i inicjowanie działań kulturalnych wokół bibliotek;
- włączenie nowych środowisk w działalność bibliotek i aktywizacji społeczności lokalnych.

Aby skutecznie realizować zakładane w programie BLISKO cele, Biblioteka przeprowadziła diagnozę lokalną dotyczącą:

- czytelnictwa mieszkańców powiatu kwidzyńskiego, w szczególności młodzieży, która na co dzień przebywa w samym Kwidzynie (gdzie jest siedziba Biblioteki);
- sposobów włączania różnych grup mieszkańców w działania Biblioteki, w tym współpracy z partnerami społecznymi (m.in. szkoły, organizacje pozarządowe) oraz migrantami i migrantkami, w tym osobami uchodźczymi, które w ostatnich miesiącach przyjechały do Kwidzyna;
- skuteczności prowadzonych działań, które upowszechniają czytelnictwo i literaturę, a także możliwych do podjęcia innych działań, które będą ten cel realizować

Diagnoza była przeprowadzona przez zespół bibliotekarzy Biblioteki Miejsko-Powiatowej w Kwidzynie przy wsparciu badaczek z Federacji Mazowia, które zaproponowały rekomendacje do poszczególnych obszarów tematycznych. W badaniach diagnostycznych wykorzystano narzędzia jakościowe, które pozwalały poznać szerokie spektrum doświadczeń

¹ Według danych GUS z 30 czerwca 2021 r., Kwidzyn liczył 38 179 mieszkańców.

² Według danych GUS na 30 czerwca 2020 roku powiat kwidzyński zamieszkiwało 83 028 osób (https://pl.wikipedia.org/wiki/Powiat_kwidzy%C5%84ski#cite_note-3).

i zainteresowań czytelniczych, pozwoliły wypracować propozycje nowych rozwiązań, a także pokazały kierunki działań, których Biblioteka do tej pory nie uwzględniała w swojej pracy.

Zastosowane narzędzia

- warsztat diagnostyczno-wydobywczo-szkoleniowy dla zespołu Biblioteki, który pozwolił określić pytania badawcze, interesujące obszary badania,
- warsztaty badawcze i wywiady fokusowe z uczniami i uczennicami szkół ponadpodstawowych oraz szkół podstawowych (klas 7 i 8),
- krótkie wywiady indywidualne i grupowe z uczestnikami "Narodowego Czytania"
- obserwacja uczestnicząca w trakcie "Narodowego Czytania"
- wywiad grupowy z bibliotekarkami szkolnymi
- wywiad grupowy z uchodźczyniami z Ukrainy
- wywiad grupowy z liderkami organizacji pozarządowych
- obserwacja uczestnicząca codziennej pracy Biblioteki
- drzewa marzeń zastosowane w Bibliotece
- wiszące pytania podczas działań animacyjnych i wydarzeń otwartych organizowanych przez Bibliotekę
- wywiady indywidualne i rozpytki z bibliotekarkami szkolnymi
- warsztat podsumowująco-rekomendacyjny, by wspólnie w zespole Biblioteki omówić możliwe działania i rozwiązania

Tak rozbudowana diagnoza pozwoliła uzyskać szerokie spojrzenie na działalność kulturalną i możliwe kierunki rozwoju, ale także była okazją do refleksji nad dotychczasową działalnością.

Badania były prowadzone w specyficznym momencie - w końcowej fazie pandemii Covid-19, pół roku po wybuchu wojny w Ukrainie (i przyjazdu uchodźców do Kwidzyna), ale też przy okazji konkretnych wydarzeń ("Narodowe Czytanie"). Pozwoliło to na przeprowadzenie swobodnego studium przypadku działania Biblioteki. Każda biblioteka działa w określonym środowisku, ale też w kontekście społeczno-ekonomicznym, mierzy się z potrzebami i oczekiwaniami społeczności, i stawia sobie cele, działania. Nowe rozwiązania, które można wdrażać z jednej strony są uniwersalne, z drugiej wymagają lokalnej adaptacji. Niniejsza diagnoza pozwala spojrzeć właśnie na ten lokalny, kwidzyński kontekst.

Biblioteka - aktualna sytuacja

Biblioteka Miejsko-Powiatowa w Kwidzynie pod tą nazwą działa od 2003 roku. Od 2018 roku działa w budynku dworca kolejowego, który został wyremontowany i zaadaptowany na jej potrzeby. Budynek pełni też funkcję dworca, ale w minimalnej skali (poczekalnia dla podróżnych, automaty biletowe, punkt informacji turystycznej). Przed przeniesieniem Biblioteka działała w centrum miasta, na deptaku przy ulicy Piłsudskiego. Miała też 3 filie i 2 punkty biblioteczne (w szpitalu i DPS Kwidzyn). Część filii znajdowała się po drugiej stronie torów kolejowych (Kwidzyn jest podzielony na pół torami kolejowymi; przemieszczanie się z jednej strony na drugą jest możliwe dzięki trzem wiaduktom samochodowo-pieszemu oraz jednej kładce pieszej (posiada ona windę dla osób ze szczególnymi potrzebami, ale nie zawsze jest ona czynna).

Obecnie Biblioteka ma jedną siedzibę, w której mieszczą się wszystkie oddziały:

- Wypożyczalnia dla dorosłych
- Wypożyczalnia naukowa z czytelnią prasy
- Wypożyczalnia dla dzieci
- Mediateka
- Mouseion – Klub Starej Książki i Płyty
- Multicentrum
- a także Punkt Informacji Turystycznej

Remont budynku był prowadzony pod opieką Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (budynek od 1988 roku znajduje się w rejestrze zabytków) , dlatego zachowano wszystkie detale i zdobienia budynku, który został wybudowany na przełomie XIX i XX wieku. Każdy z oddziałów działa w niezależnej przestrzeni przygotowanej specjalnie do swoich potrzeb i wyposażonej w nowoczesne i estetyczne sprzęty.

Mieszkańcy w swoich wypowiedziach bardzo doceniają zachowanie oryginalnych elementów i ornamentów. Nowa siedziba biblioteki wciąż budzi uznanie i pozytywne emocje, podoba się kwidzynianom. Pytani o zalety Biblioteki, obok jej zbiorów i miłej obsługi, zwracają uwagę na wyjątkowość jej siedziby.

Otwarcie Biblioteki po przeprowadzce miało miejsce 14 grudnia 2018 r. W listopadzie 2019 r. stanowisko dyrektorki objęła Katarzyna Bednarek, doświadczona animatorka kultury, która od samego początku swojej pracy w Bibliotece, wdraża wizję jej działania jako:

- biblioteki hybrydowej, która łączy tradycyjne formy działalności (udostępnianie zbiorów, udzielanie informacji, działalność kulturalna i edukacyjna) i nowe technologie (m.in. digitalizacja zbiorów, wirtualizacja usług bibliotecznych, Multicentrum), gdzie obie formy wzajemnie się uzupełniają;
- biblioteki jako „trzeciego miejsca”, które obok domu (pierwsze miejsce) i pracy (drugie miejsce) pozwala spędzać czas wolny kreując przy tym wartości kulturowe i społeczne;
- biblioteki otwartej zachęcającej do współdziałania i wykraczającej poza biblioteczne mury.

Udział w programie BLISKO, który uwzględnia nie tylko szkolenia dla kadry podnoszące jej kompetencje, ale też realizację niniejszej diagnozy, prowadzenie działań sieciujących z aktywnymi mieszkańcami, instytucjami i organizacjami pozarządowymi, wsparcie mieszkańców w realizacji własnych inicjatyw i wspólna z nimi ich organizacja, to kolejny krok, by urzeczywistnić wizję Biblioteki.

W zbiorach biblioteki na koniec 2021 roku było 70 045 zbiorów bibliotecznych, w tym 65 042 książek oraz 3 353 audiobooków. W 2021 roku udostępniła też 840 kodów Legimi, które pozwalają na bezpłatne korzystanie z bibliotek cyfrowych (udostępniających książki na czytniki).

Obecnie Biblioteka posiada 4884 czytelników aktywnych, czyli takich, którzy wypożyczyli w roku statystycznym przynajmniej jedną książkę. W 2019 roku do Biblioteki zapisało się 1339 nowych czytelników, w 2020 - 514 osób, a w 2021 roku - 527 osób. W 2021 roku bibliotekę

odwiedziło 26 014 osób³, które wypożyczyły 84 458 pozycji (w tym 77 976 wypożyczeń w siedzibie biblioteki i 6 842 wypożyczeń w ramach usługi Legimi).

Pytania badawcze

Rozpoczynając diagnozę przeprowadziliśmy rozpoznanie potrzeb naszego zespołu - czego chcielibyśmy się dowiedzieć. Zdecydowana większość zagadnień dotyczyła młodzieży, w tym jej zainteresowań, praktyk czytelniczych, trudności, potrzeb kulturalnych i społecznych.

Wskazane problemy, można podzielić na kilka kategorii:

- Praktyki życia codziennego młodych, w tym kontakt z Biblioteką:
 - Jak młodsza młodzież spędza wolny czas?
 - Co zrobić by przyciągnąć osoby w wieku 13-16 lat?
 - Do młodzieży - czy widzisz bibliotekę jako ciekawe miejsce na spotkanie w gronie znajomych?
 - Które miejsce w bibliotece jest lub mogłoby być bezpieczną i atrakcyjną przestrzenią dla młodzieży? Jak ma wyglądać miejsce w bibliotece, by młodzież chętnie spędzała czas w bibliotece?
 - Czy młodzież chciałaby mieć swoje miejsce w bibliotece tzn. kącik z miękkimi pufami w Mediatece?
 - Czy użytkownicy potrzebowaliby w naszej bibliotece takiego miejsca jak kawiarenka?
- Praktyki czytelnicze młodzieży:
 - Czy młodzież słucha audiobooków i czyta książki?
 - Jakie książki czyta nastolatek?
 - Jaka oferta czytelnicza przyciągnęłaby starszą młodzież do wypożyczalni naukowej?
 - Czego młodzież szuka w Mediatece? Czy interesują ją tylko mangi?
 - Dlaczego młodzi ludzie nie odwiedzają biblioteki?
 - Czego brakuje w naszej bibliotece młodzieży w wieku 13-19 lat?
 - Jak zadawać pytania aby sprecyzować zainteresowania młodych ludzi pod kątem stworzenia oferty edukacyjnej?
 - W jaki sposób ośmielić czytelnika aby czuli się w bibliotece swobodnie?
 - Czy możemy w jakiś sposób "doedukować" młodzież w kwestii poruszania się po zasobach biblioteki? Czy to ma sens? Czy mieści się w naszych możliwościach?
- Oferta Biblioteki dla młodych
 - Jak młodzi chcieliby spędzać czas w bibliotece?
 - Z jaką ciekawą osobowością chętnie spotkałaby się młodzież? Kogo ciekawego chciałbyś spotkać w naszej bibliotece?
 - Oferta dla młodzieży - czy lepsze będą eventy skierowane do młodych czy kierowane głównie do mieszkańców?

³ Wcześniej, w 2018 w starych lokalizacjach było to było to 28 011 osób, a nowych, w 2019 - 47 571 osób, w 2020 - 36 909 osób.

- Jaki czas (dzień godzina) są najlpesze dla ciebie by przyjść do nas na wydarzenie?
- Jaki temat warsztatów zainteresowałby czytelników w wieku 16-19 lat?

Dodatkowymi zagadnieniami, które pojawiły się w trakcie warsztatów diagnostycznych w zespole Biblioteki były:

- sposoby motywowania czytelników dorosłych do uczestnictwa w działaniach Biblioteki (spotkania literackie itp);
- włączanie młodych mam w działania Biblioteki;
- obecność Biblioteki w portalach społecznościowych;
- kontynuacja pracy z uchodźczyniami;

Ze względu na ograniczony czas na prowadzenie diagnozy i dominację kwestii pracy z młodymi czytelnikami, diagnoza skupiła się właśnie na tej grupie.

Czytelnictwo młodych kwidzynian

Czytelnictwo młodzieży w badaniach Biblioteki Narodowej

Biblioteka Narodowa regularnie bada czytelnictwo Polaków. Swoją uwagę kieruje także na czytelnictwo młodzieży. W 2015 roku Zofia Zasacka prowadziła badania dotyczące roli wypożyczeń bibliotecznych w obiegu książek nastoletnich czytelników. Mimo że badanie jest sprzed 7 lat, to warto sięgnąć po jego wnioski, ponieważ prowadzone było wśród 15-latków, czyli grupie, która nas najbardziej interesuje. To przełom szkoły podstawowej i ponadpodstawowej (wtedy badani byli gimnazjaliści) - osoby, które zaczynają czytać literaturę dla młodych dorosłych oraz dorosłą. We wnioskach z badania **Zofia Zasacka zwraca uwagę na społeczny obieg książek**, czyli współczesny sposób funkcjonowania książek. **Lektura przestaje być zajęciem intymnym i prywatnym, które jest realizowane samodzielnie w domu, a staje się elementem społecznej wymiany** - tematem rozmów, wzajemnym pożyczaniem książek, a także elementem tożsamości.

Badania Zofii Zasackiej wskazywały, że:

- płeć najsilniej różnicuje aktywność czytelniczą - to dziewczęta chętniej czytają;
- odsetek nastolatków aktywnych czytelniczo rośnie wraz z wykształceniem rodziców;
- czytanie jako praktyka czasu wolnego było cechą miejskiego stylu życia;
- młodzież uczestniczy w dwóch sytuacjach czytelniczych: pierwsza to teksty poznawane obowiązkowo w ramach kanonu lektur szkolnych; druga - wybór kierowany indywidualnymi zainteresowaniami czytelnika.

Zasacka wyróżniła tzw. "czytelników zaangażowanych", czyli osoby, które dokonują samodzielnych wyborów czytelniczych, wyrażają pozytywny stosunek do czytania książek i potrafią wskazać książki dla siebie wartościowe. Według jej badań taka młodzież stanowi 29% populacji. Co ważne nie zawsze są to "aktywni czytelnicy" w rozumieniu biblioteki, ponieważ aby czytać nie muszą korzystać/ nie korzystają z biblioteki publicznej. Książki mogą pozyskiwać z różnych źródeł.

Zasacka wymienia wśród nich:

- pożyczanie
 - z biblioteki szkolnej
 - z biblioteki publicznej
 - z innej biblioteki (np. pedagogicznej, parafialnej)
 - prywatne księgozbiory kolegów, rodziny, sąsiadów,
 - internet (w tym dzielenie się książkami elektronicznymi w serwisach społecznych)
- zakupy
 - dokonywane samodzielnie
 - dokonywane przez opiekunów
- księgozbiory domowe

Jak zwraca uwagę Zasacka pozyskiwanie książek przez pożyczanie ma wymiar społeczny i wymaga komunikacji i wchodzenia w różnorodne sytuacje społeczne. Zasacka zwraca uwagę, że w jej badaniu dla młodzieży z rodzin o niższej pozycji społecznej biblioteki publiczne były najważniejszym źródłem czytanych lektur. Podobnie było w przypadku młodzieży wiejskiej.

Zofia Zasacka wskazuje też, że o ile biblioteki szkolne pozwalają pozyskiwać przede wszystkim lektury szkolne, to **biblioteki publiczne kształtują gusta czytelnicze i są źródłem książek czytanych dla przyjemności**. Najczęściej była z nich wypożyczana literatura obyczajowa dla młodzieży (dziewczęta) oraz fantastyka dla dorosłych (chłopcy), a 19% nastoletnich użytkowników bibliotek publicznych sięgało po literaturę wysokoartystyczną dla dorosłych.

Zasacka w swoich badania zwracała uwagę na jeszcze jeden wymiar społecznych praktyk czytelniczych związany z rozmowami o książkach. Nie chodzi jednak o omawianie lektur szkolnych, ale dyskusje o preferencjach czytelniczych, postrzeganiu książek, subiektywnej jakości literatury, a także polecanie sobie pozycji do przeczytania. W tym przypadku dla młodych ważna jest wymiana rówieśnicza, ale także rozmowy z dorosłymi rodzicami i członkami rodziny (np. dziadkowie), a także z bibliotekarzami, którzy mogą podsunąć interesujące tytuły.

Młodzi w Kwidzynie

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego (dane z połowy 2021 roku) w Kwidzynie mieszkało 37 975 osób, w tym 1 363 w wieku 13-15 lat (3 117 osób w powiecie kwidzyńskim) oraz 1716 w wieku 16-19 (3729 w powiecie kwidzyńskim) i 2277 (5680 w powiecie kwidzyńskim) w wieku 19-24. Warto przy tym odnotować, że w grupie wiekowej 13-15 było 460, a w grupie 16-19 - to 438 czytelników. Oznacza to, że niemal ¼ młodych mieszkańców miasta Kwidzyna jest aktywnymi czytelnikami Biblioteki⁴. **Obala to stereotyp, że młodzież nie korzysta z Biblioteki, i nie czyta.**

⁴ W tej liczbie mogą też być osoby spoza Kwidzyna, które do Kwidzyna dojeżdżają; jednak obserwacje i rozpytki wskazują, że młodzież korzystająca z wypożyczalni jest przede wszystkim z Kwidzyna.

W Kwidzynie funkcjonuje 7 szkół podstawowych (6 publicznych i jedna społeczna) oraz 5 szkół ponadpodstawowych (5 publicznych i 3 niepubliczne). Uczniami tych drugich są młodzi z Kwidzyna, ale także z pozostałych miejscowości na terenie powiatu. Część z nich dojeżdża pociągami, część komunikacją autobusową. Nie zawsze mają możliwość spędzać czas w Kwidzynie (i korzystać z jego oferty kulturalnej), bo muszą zdążyć na swój autobus. Inni muszą spędzać w Kwidzynie czas oczekując czy to na autobus do domu, czy to na zajęcia dodatkowe, w których uczestniczą, czy to na rodziców, którzy odwożą ich do domu (np. po skończonej swojej pracy).

Kwidzyńska młodzież jest bardzo zróżnicowana - zarówno pod kątem miejsca zamieszkania (młodzież miejska, wiejska, ale też małomiasteczkowa), aspiracji (po zakończeniu szkoły średniej chcą podjąć pracę lub chcą dalej studiować), wykształcenia i charakteru pracy rodziców (dzieci pracowników fizycznych, dzieci z rodzin inteligenckich). Ta typologia to tylko część elementów, która różnicuje młodych. W Kwidzynie żyją też młodzi sportowcy (uczniowie klas sportowych pochodzą z całego kraju), a teraz także młodzi Ukraińcy i Ukrainki. Wśród nich są ci, którzy chodzą do polskich szkół, ci, którzy pozostali w systemie ukraińskim i uczestniczą w zajęciach online, ale także ci, którzy w ukraińskim systemie zakończyli edukację w wieku 17 lat, a w Polsce nadal powinni być objęci obowiązkiem szkolnym. Na te wszystkie różnice socjo-ekonomiczne nakładają się jeszcze kwestie indywidualne, osobowościowe, związane z temperamentem, pewnością siebie, ale też osobistymi zainteresowaniami.

Młodzież, która uczy się w kwidzyńskich szkołach ma różne doświadczenia z bibliotekami w ogóle, i z Biblioteką w Kwidzynie. Część to aktywni czytelnicy Biblioteki. Należy jednak pamiętać, że jest też grupa, która żyje na co dzień w miejscowościach, gdzie działalność bibliotek jest ograniczona do udostępniania księgozbioru, a ze względu na ograniczone środki finansowe nie mają możliwość zakupu nowości wydawniczych. W tej grupie biblioteka jako instytucja nie zawsze kojarzy się z miejscem aktywności kulturalnej, w którym można czy to w ciekawy sposób spędzać czas, czy to znaleźć interesujące dla siebie pozycje książkowe, mangi, komiksy lub gry. W tej grupie są też osoby, które nigdy nie były w kwidzyńskiej Bibliotece. Ich codzienne bywanie w mieście omija to miejsce. Autobus, którym dojeżdżają z domu zatrzymuje się w okolicy szkoły, więc nie muszą odwiedzać budynku czy otoczenia dworca kolejowego. Szkoła, w której się uczą nie organizuje z kolei wyjść do Biblioteki. Z tych wszystkich powodów część młodych, którzy mogliby być potencjalnymi czytelnikami, nie trafia do Biblioteki.

Rola bibliotek szkolnych w promocji czytelnictwa

Tylko w szkołach publicznych funkcjonują biblioteki szkolne, które udostępniają uczniom nie tylko lektury szkolne, ale także inną literaturę, a także animują życie czytelnicze organizując konkursy artystyczne inspirowane literaturą (lub promocja czytelnictwa) i włączając się w ogólnopolskie przedsięwzięcia. Część z tych bibliotek udostępnia książki w formie wolnego dostępu, więc uczniowie mogą samodzielnie je przeglądać i wybierać te, które są dla nich interesujące. Zbiory bibliotek szkolnych są zróżnicowane, w dużej mierze zależą od samych bibliotekarek i środków jakimi dysponują na zakup książek. Są takie biblioteki, w których niezależnie od zainteresowań, uczniowie mogą znaleźć pozycje dla siebie. Przykładem jest

Liceum Ogólnokształcące nr 1, gdzie w bibliotece można znaleźć: Zadie Smith, Marcina Wicha, Charlotte Link, Veronikę Roth czy Barbarę Rosiek. Są też nowości wydawnicze, bestsellery oraz książki wysoko oceniane przez krytyków literackich, co jest odpowiedzią na potrzeby tzw. "ambitnej młodzieży". Młodzi mogą więc sięgnąć po laureatów Nike z ostatnich lat: Radka Raka czy Zbigniewa Rokitę, Małgorzatę Halber znaną komentatorkę życia publicznego i autorkę książki o uzależnieniach (dużo bardziej aktualną niż książki Barbary Rosiek pisane w latach 80. XX w.).

Bibliotekarze szkolni świadomie powiększają księgozbiór. Oprócz wyboru pozycji z kanonu lektur szkolnych, które uczniowie wypożyczają obowiązkowo, nauczyciele - bibliotekarze pytają uczniów, jak i nauczycieli (nauczyciele też mogą korzystać z bibliotek szkolnych), zarówno bezpośrednio, jak i w ankietach, jakie książki należy zakupić. Szukają też inspiracji w internecie. Zagląдают na blogi czytelnicze, korzystają z portalu "Biblioteka w szkole", a w przypadku dzieci młodszych - "Cała Polska czyta dzieciom". Sprawdzają też nowości w EMPIKU oraz propozycje z wydawnictw. W ten sposób otrzymują szeroki zakres tytułów, wśród których mogą wybrać te najbardziej interesujące i najpopularniejsze wśród swoich czytelników.

Wyraźnie widać, że młodzież, która chce i lubi czytać może sięgać po książki ze zbiorów biblioteki szkolnej. Biblioteka jest też dla nich miejscem, w którym mogą nie tylko wypożyczać księgozbiór, ale też: odpoczywają, grają w gry planszowe, przebywają w ciszy (dla niektórych osób harmider szkolnej przerwy jest trudny do zaakceptowania), korzystają z dostępnych komputerów, ale też telefonów (co w części szkół jest niedozwolone, ale w szkolnej bibliotece można się ukryć przed oczami nauczycieli), odrabiają lekcje, przeglądają branżową prasę (szczególnie w szkołach o charakterze zawodowym), ale też włączają się w proponowane przez bibliotekę aktywności, np. robienie dekoracji okolicznościowych czy udział w konkursach.

Biblioteki animują życie czytelnicze w różny sposób. Organizują konkursy promujące czytelnictwo, np. konkurs fotograficzny "Selfie z książką", zapraszają do akcji wspólnego czytania w ramach "Ogólnopolskiego Wielkiego Maratonu Czytania" czy promują książki z konkursów literackich (np. NIKE). To też bibliotekarki szkolne zachęcały uczniów do udziału w Narodowym Czytaniu.

Widząc działalność bibliotek szkolnych można śmiało stwierdzić, że części młodych z Kwidzyna, ale też okolic, może nie mieć potrzeby korzystania z biblioteki publicznej, ponieważ ich potrzeby czytelnicze zaspokaja biblioteka szkolna.

Młodzi, którzy nie byli w Bibliotece

Jak wskazano powyżej, biblioteki szkolne starają się promować czytelnictwo wśród młodzieży i dbają (na tyle na ile pozwala im budżet) o zapewnienie atrakcyjnej oferty książkowej. Dla części uczniów jest ona na tyle dobra i dostępna, że nie mają potrzeby korzystania z biblioteki publicznej.

Część przedszkoli i szkół podstawowych organizuje lekcje biblioteczne w Bibliotece Miejsko-Powiatowej, które pozwalają najmłodszym dzieciom ją poznać. Dzięki temu poznają inny sposób jej funkcjonowania niż tylko biblioteka szkolna. Poznają zbiory biblioteki, ale też jej przestrzeń, dzięki czemu w przyszłości czują się w niej swobodnie. Warto jednak pamiętać, że część uczniów, która ze swoją klasą odwiedza Bibliotekę kilka lat temu, była w zupełnie innym miejscu - w starej siedzibie, która wyglądała i działała inaczej niż obecna. Poznawali ją też z perspektywy siedmio- czy ośmiolatek. Dziś, gdy mają lat czternaście czy szesnaście, nie zawsze pamiętają, jakie to miejsce. Nie znają też jego oferty w kontekście swoich aktualnych potrzeb, np. miejsca, które jest bogate w komiksy lub mangi, czy miejsca, w którym można w ciszy i ciepło spędzać czas, czy to czytając, odrabiając lekcje, czekając na autobus lub pociąg.

Zaobserwowano jednak, że wielu uczniów (w szczególności tych, którzy nie uczęszczali wcześniej do placówek edukacyjnych w Kwidzynie) nie miało okazji poznawać w ten sposób miejskiej Biblioteki. To przede wszystkim osoby spoza Kwidzyna. Bywa, że nigdy nie przekroczyły one jej progów. Chodzili do szkoły poza miastem i tam znali swoje biblioteki lokalne, a wyjęcia do Biblioteki w Kwidzynie organizują przede wszystkim przedszkola i szkoły podstawowe (dla młodszych uczniów) z terenu miasta. Wśród młodych, z którymi rozmawiano w trakcie diagnozy, były osoby, które nie wiedziały, gdzie znajduje się Biblioteka, bo nigdy nie byli w jej okolicy.

Wbrew pozorom w tej grupie są też osoby, które deklarują, że lubią czytać. Ci młodzi jeśli korzystają z bibliotek, to z bibliotek szkolnych i/lub swoich lokalnych. Nie zawsze interesują się Biblioteką w mieście, tym bardziej że nie zawsze jest ona dla nich "po drodze". Nie wiedzą, że zbiory Biblioteki w Kwidzynie są znacznie bogatsze niż znanych im placówek, ale też nie zakładają, że tak może być. W efekcie czego nie wiedzą, że mogą znaleźć tam coś szczególnie dla siebie interesującego.

Młodzi też nie zawsze wiedzą, w jaki sposób mogą korzystać z Biblioteki samodzielnie będąc starszymi uczniami. Dowiadywali się tego będąc dziećmi, ale po kilku latach mogą tego nie pamiętać. O ile w ich domach nie ma zwyczaju korzystania z Biblioteki, dzięki czemu odwiedzają ją wraz z rodzicami/rodzinami, to nie zawsze wiedzą, jak w takim miejscu należy się zachować. Potrzebny jest do tego instruktaż i wprowadzenie. Potwierdzają to niektórzy z młodych rozmówców, którzy mówili, że zapisali się do Biblioteki po wspólnej wizycie z kolegą/koleżanką, którzy już są czytelnikami, i z którymi wspólnie mogli ją poznać.

Czytelnictwo młodych kwidzynian

Młodzi z Kwidzyna pytani o to, czy lubią czytać, zwracali uwagę: lektur nie lubią, ale książki czytane dla przyjemności - tak. Ten podział był wyraźny we wszystkich grupach młodzieżowych, z którymi rozmawialiśmy.

Młodzi byli proszeni o wskazywanie skojarzeń ze słowami: czytanie oraz książka. Tu także widać dwa typy:

	skojarzenia pozytywne	skojarzenia negatywne
Grupa 1 - skojarzenia ze słowem "książka"	Książka, cisza, wiedza, czas, światło, słowa, historia, wyobrażenia, empik, biblioteka	Nuda, lektura, obowiązek, podręcznik, wiedza, kurz, mole, zlewanie się liter,
Grupa 2 - skojarzenia z "czytaniem"	Relaks, wyobrażenia, odpoczynek, kreatywność, zdobywanie wiedzy, poszerzenie słownictwa,, ciekawość, zabawa, odprężenie, jasność umysłu, spokój, przygoda, komfort, wiedza, mądrość,	zabicie czasu, nudne lektury, senność, niezrozumienie, szkoła, przymus, obowiązek.

Czytanie obowiązkowych lektur szkolnych jest kojarzone przede wszystkim z przykrym obowiązkiem. Lektury szkolne są nudne, trudne i mają niewiele interesujących dla młodych wątków. Nauczyciele niestety nie potrafią przedstawiać ich w interesującej formie. Młodzi pytani o najmniej lubiane lektury wskazywali m.in: "Pana Tadeusza", "Krzyżaków", "Quo vadis". Dopytywani o przyczyny wskazywali na ich historyczność i brak związków ze współczesnością, mało interesującą fabułę oraz trudny język. Co zaskakujące lekturą szkolną cieszącą się sympatią młodych jest także książka historyczna "Kamienie na szaniec". Młodzi zwracali uwagę na jej tematykę, która dotyczy przyjaźni ich rówieśników, ale też przystępny i zrozumiały język, oraz dynamiczną fabułę.

Z drugiej strony widać wśród młodych potrzebę czytania dla przyjemności. Czytanie pozwala im poszerzać wyobraźnię i słownictwo, przyjemnie spędzać czas. To także okazja, by zdobywać wiedzę o świecie i jego różnorodności. Już na tym etapie widać, jak różne tematycznie są zainteresowania czytelnicze młodych. Jedni wskazywali na literaturę obyczajową, inni na fantastykę lub literaturę spoza kręgów tzw. kultury europejskiej (np. literatura japońska czy koreańska).

Porównując perspektywy młodych z Kwidzyna, z badanymi przez Bibliotekę Narodową, chcieliśmy również sprawdzić czyimi opiniami kierują się młodzi decydując o lekturze.

Pytani wskazywali:

- członków rodziny (starsze rodzeństwo, kuzyni, rodzice, dziadkowie)
- kolegów i koleżanki
- nauczycieli
- okładka
- autorzy
- półka bestsellerów w empiku
- Portal "Lubimy czytać"
- Zaksiążkowane
- social media - Facebook, TikTok, Instagram, Pintrest

- stacje radiowe

Szczególnie ciekawe wydają się tutaj trzy odpowiedzi:

- półka bestsellerów w empiku

W kwidzyńskim empiku istnieje cały regał "Książki dla młodzieży", gdzie są prezentowane i promowane aktualne nowości wydawnicze z książkami dla młodych. Niektóre osoby z którymi rozmawialiśmy odwiedzają empik, by się rozejrzeć i wybierając tytuł, który zakupią kierują się empikową rekomendacją (która nie zawsze jest zbieżna z wartością literacką danej książki);

- social media - Facebook, TikTok, Instagram, Pinterest

Coraz powszechniej stosuje się #bookstagram. Jest on połączeniem dwóch słów - book oznaczającego książkę i Instagram - portal społecznościowy łączący ludzi. Na samym facebooku ten hasztag został zastosowany ponad milion razy. Używają go osoby, które czują się częścią środowiska czytelniczego i promujące literaturę lub dzielące się doświadczeniami czytelniczymi. To szeroki trend obecny w różnych mediach społecznościowych;

- Zaksiążkowane⁵

Można śmiało powiedzieć, że to dziecko #bookstagrama. To nazwa, którą stosują siostry Zuzanna i Antonina. W listopadzie 2019 roku stworzyły na YouTube kanał o nazwie „Zaksiążkowane”, na którym opowiadają o swoich ulubionych pozycjach. Obecnie na Youtube mają niemal 200 000 subskrybentów i 130 000 na Instagramie. Zuzanna jest dwudziestolatką, a Tola dwunastolatką, więc mogą się z nimi utożsamiać zarówno młodsza młodzież, jak i młodzi dorośli. W każdej grupie, z którą rozmawiano w trakcie badania, pojawiało się odniesienie do poleceń "Zaksiążkowanych".

Badania wśród młodych były prowadzone w pierwszym tygodniu po rozpoczęciu roku szkolnego, dlatego aby lepiej poznać preferencje czytelnicze pytałyśmy o wakacyjne lektury. Wśród odpowiedzi pojawiały się m.in:

- "Moja znikająca połowa"
- "Duma i uprzedzenie"
- "Biblioteka o północy"
- "Zanim wystygnie kawa"
- "Dziennik Cwaniaczka" (1,2,3)
- "Zabić drozda"
- "Pacjentka"
- "Wojna Bukowa"
- "November 9"
- "Księgi zapomnianych żyć"
- "Tysiąc wspaniałych słońc"
- "Wodospady cienia" x5
- "Zwiadowcy" cz. 1 i cz. 2
- "Magnus Chase x3
- "Pieśń Achillesa"
- "Przed końcem świata "
- "Ballada Ptaków i węży"
- "Apollo i boskie próby"
- "Król Edyp"

⁵ https://www.youtube.com/channel/UCP0LnBml_CVq5gaDD6qcsxw/videos

- "Antygona"
- "Romeo i Julia"
- "Makbet"
- Harry Potter i Komnata Tajemnic i Więzień Azkabanu i Czara ognia
- "Never Never"
- "Gdyby nie Ty"
- "Ktoś tu kłamie"
- "Niewidzialne życie Addie LaRue"
- "Okrutny książkę"
- "Opowiem o Tobie gwiazdom"
- "Nasz ostatni dzień" (został wskazany dwukrotnie)
- "Siedmiu mężów Evelyn Hugo",
- książka o kursie do nurkowania,
- "Kod Leonarda da Vinci"
- "Wędrówka dusz"
- "Potęga Teraźniejszości"
- "Agresywne szachy"
- "Wehikuł czasu"

Wiele z tych tytułów to nowości wydawnicze. Chciałyśmy więc też wiedzieć, skąd biorą książki. Głównymi źródłami jest własny księgozbiór (czy też księgozbiór domowy), kupowanie nowych książek oraz wymiana/pożyczanie z koleżankami i kolegami. Wypożyczanie z biblioteki było na kolejnych wskazywanych miejscach. Młodemu brakuje nawyku sięgania po nowości, które kupuje biblioteka. Wolą nabywać książki samodzielnie.

Młodych interesują opinie innych o czytanych książkach. Korzystają m.in. z portali społecznościowych czytelniczych (np. Lubimy Czytać), które pozwalają oceniać książki, dzielić się opiniami, łączyć w grupy tematyczne, ale też monitorować liczbę przeczytanych książek. Śledzą też opinie wśród instgramerek książkowych (środowisko #bookstagram) i rozmawiają z kolegami i koleżankami. Wydaje się więc, że w Kwidzynie może być potencjał dla stworzenia młodzieżowego klubu czytelniczego, który pozwalałby na promocję czytelnictwa i tworzenia środowiska "książkolubnej" młodzieży w Kwidzynie.

Młodzi wskazywali też zainteresowanie tematyką rozwoju osobistego i psychologicznego. Interesuje ich samorozwój, dlatego warto zachęcać ich do zbiorów Wypożyczalni Naukowej.

Współpraca Biblioteki z bibliotekami szkolnymi

Myśląc o promocji czytelnictwa wśród młodzieży i rozwijania w nich praktyki korzystania nie tylko z biblioteki szkolnej, ale też biblioteki publicznej, ważne jest nawiązanie i prowadzenie współpracy z bibliotekarkami i bibliotekarzami szkolnymi. Są oni z jednej strony źródłem wiedzy o potrzebach i zainteresowaniach czytelniczych, animatorami promocji czytelnictwa, ale też kanałem promocji informacji o wydarzeniach czytelniczych. To oni odpowiadają w szkołach za edukację biblioteczną. O ile Biblioteka jest w kontakcie z bibliotekarkami ze szkół podstawowych (ale też nauczycielkami przedszkolnymi), to z bibliotekarkami ze szkół ponadpodstawowych kontakt jest raczej relacjami prywatnymi niż świadomą współpracą.

Projekt BLISKO i prowadzona diagnoza zapoczątkowała bardziej świadomy kontakt, który może pozwolić na:

- inicjowanie wspólnych przedsięwzięć, np. bardziej świadome uwzględnianie perspektywy bibliotek szkolnych w planowaniu aktywności na Narodowe Czytanie;
- poszerzenie kanałów promocji działań Biblioteki w szkołach;
- poszerzenie prowadzonych lekcji bibliotecznych w siedzibie Biblioteki, które będą mogły przybliżać ją nie tylko dzieciom młodszym, ale też młodszej i starszej młodzieży, w tym osobom spoza Kwidzyna;
- wzajemne informowanie się o prowadzonych działaniach, aby nie stanowiły one dla siebie konkurencji;
- zachęcanie bibliotekarek szkolnych, by te kierowały czytających uczniów do Biblioteki;
- świadomie prowadzona współpraca z bibliotekami szkolnymi będzie mogła też owocować skuteczniejszą współpracą z nauczycielami (z którymi z kolei należy prowadzić współpracę zróżnicowaną o ich specyfikę klas, z którymi pracują);

Biblioteka miejscem (dla) młodych

Te osoby, które znają Bibliotekę, doceniają ją. Uważają, że budynek jest zadbane i estetyczny, a zbiory są duże i ciekawe, mogą w nich znaleźć coś dla siebie. Biblioteka jest też według nich dobrze wyposażona, ma wygodne miejsca do siedzenia i przyjazną obsługę.

Młodzi zwracali też uwagę, że to miejsce ciche i ciepło, w którym można spędzać czas. Zwracali też uwagę na działalność Wagonu Kultury (gdzie jest prowadzona oferta zajęć dla młodych)

Jednak jak pokazały rozmowy z młodymi mieszkańcami Kwidzyna, w mieście brakuje miejsc dedykowanych dla młodzieży. Chodzi zarówno o przestrzeń, w których młodzi mogą się spotykać i spędzać wspólnie czas (np. klub młodzieżowy), ale też miejsc, w którym młodzi mogą po prostu przebywać, czy to indywidualnie czy w mniejszych grupach. Chodzi o miejsca, w którym mogą posiedzieć bawiąc się telefonem, korzystając z mediów społecznościowych, przeglądając wiadomości czy czytając książki. Nie zawsze są to czynności wykonywane w samotności. Często młodzież robi je wspólnie.

Takie miejsce, w którym młodzi mogliby w samotności lub małej grupie spędzać czas mogłoby powstać w Bibliotece. Takie miejsce mogłoby pozwolić bezpiecznie i w dobrych warunkach oczekiwać na transport do domu czy na dodatkowe zajęcia, i nie ponosić za to dodatkowych kosztów (jak w kawiarni) lub przebywać w nieprzyjemnej przestrzeni centrum handlowego (tam nie ma warunków na przykład na odrabianie lekcji czy czytanie). Mogłaby również uświadamiać młodym, że Biblioteka jest miejscem, w którym przyjemnie można spędzać czas.

Ważne jest rozróżnienie miejsca do spędzania czasu w spokoju, od miejsc, które pozwalają młodym podejmować wspólne aktywności. W Kwidzynie wyraźnie widać deficyt klubów młodzieżowych, gdzie młodzi mogą przyjść i spędzać razem czas. Taką funkcję może spędzać Wagon Kultury, ale działa on wtedy gdy podejmowane są tam aktywności. Może wspólnie z organizacjami pozarządowymi, np. Stowarzyszeniem Akwedukt można zainicjować tam bardziej systematyczne nieformalne działania dla młodych. Te działania nie

zawsze muszą mieć konkretny temat czy scenariusz. Mogą być po prostu czasem i miejscem do spotkań i wspólnych rozmów na ważne dla młodych tematy.

Inflacja szansą dla Biblioteki

Jak pokazują badania biblioteki Narodowej osoby, które deklarują czytanie książek jako źródło ich pozyskania wskazują na zakup nowych pozycji, pożyczanie od rodziny i znajomych, otrzymanie w prezencie i własny księgozbiór. W 2022 roku jedynie 13% czytelników wskazywało, że pozyskuje swoje lektury z bibliotek publicznych, co plasuje to źródło na piątym miejscu.

Jednocześnie mamy obecnie szybko rosnącą inflację. Jak wskazują dane Głównego Urzędu Statystycznego ceny książek we wrześniu 2022 spadły o 0,3% w porównaniu z sierpniem⁶, a wydawcy pytani o możliwy wzrost cen książek w kolejnych miesiącach wskazują, że będzie to wzrost o 10%-30%⁷. Cena samych książek wzrośnie więc o kilka złotych. Jednak ze względu na ogólne zwiększenie kosztów życia, książka może stać się dobrem luksusowym i będzie można zaobserwować spadek sprzedaży.

Takie uwarunkowania ekonomiczne mogą być szansą dla Biblioteki w Kwidzynie, która posiada duże i interesujące zbiory, bogate w wydawnictwa opublikowane w ostatnich latach. Biblioteka ma obecnie 4423 zarejestrowanych czytelników, z czego 3543 to czytelnicy aktywni, czyli wypożyczający książki. Okres wzrostu cen książek może być dobrym momentem na ponowne sprowadzenie nieaktywnych czytelników.

To także dobry moment na zainteresowanie tych osób, które czytają książki, ale nie korzystają z bibliotek, w tym z Biblioteki w Kwidzynie. Pokazanie im, że Biblioteka posiada w swoich zbiorach interesujących ich autorów, gatunki literackie czy konkretne pozycje, a dostęp do nich jest bezpłatny, może w okresie inflacji być motywacją do zapisania się.

Warto przy tym pamiętać o osobistych preferencjach, które determinują niechęć wobec książek ze zbiorów bibliotecznych. W trakcie badań diagnostycznych spotkałyśmy osoby, które korzystanie z książek bibliotecznych uważają za niehigieniczne. Inne wskazywały, że lubią w książkach zaznaczać fragmenty, na marginesach pisać komentarze. W przypadku książek bibliotecznych takie działania nie są możliwe. Można się jednak spodziewać, że wzrost cen życia i niemożność zakupu książek (jako produktów spoza kategorii pierwszej potrzeby), może te preferencje nieco zmieniać.

W trakcie diagnozy młodzi czytelnicy deklarowali otwartość na zakup używanych książek. Korzystają z portali OLX i Allegro, by w niższej cenie pozyskać własny egzemplarz, ale też sprzedawać własne książki. Ten trend może się w kolejnych miesiącach poszerzać. Biblioteka mogłaby w ramach działań animujących czytelnictwo zorganizować np. "Targi przeczytanej książki", by osoby, które chciałyby sprzedać swoje książki, mogły to zrobić w zorganizowanej formie.

⁶ <https://finanse.gazetaprawna.pl/artykuly/8568296.inflacja-wrzesien-2022-dane-gus.html>

⁷ <https://lubimyczytac.pl/czy-ceny-ksiazek-w-roku-2022-znaczaco-wzosna-zapytalismy-wydawcow-i-przedstawicieli-branzy-ksiazki>

Promocja czytelnictwa

Głównym zadaniem Biblioteki jest promocja czytelnictwa. Biblioteka w Kwidzynie podejmuje w tym celu różne działania:

- organizuje wydarzenia, warsztaty, spotkania skierowane do różnych grup odbiorców (a same wydarzenia są wysoko oceniane przez lokalną społeczność); w każdym miesiącu odbywa się przynajmniej kilka, a czasem kilkanaście wydarzeń;
- dostosowuje godziny pracy do potrzeb mieszkańców Kwidzyna; działa w soboty, dzięki czemu mogą do niej przyjść osoby nieobecne w mieście w dni robocze;
- oferuje zapis do biblioteki drogą internetową (nie ma konieczności przyjscia do Biblioteki; to szczególnie ważne w przypadku zapisu nastolatków, do którego niezbędna jest zgoda/deklaracja rodziców)
- przestrzeń Biblioteki sprzyja spędzaniu tam czasu na lekturze, a zasoby są bardzo bogate; każda osoba (wbrew własnym przekonaniom) może znaleźć tam coś interesującego dla siebie;
- udostępnianie kodów Legimi (dla czytelników e-booków), czytników dla osób słabowidzących i niewidomych;

Narodowe Czytanie - studium przypadku

W dniu 3 września 2022 w całej Polsce odbywało się Narodowe Czytanie. To inicjatywa Prezydenta RP, która ma popularyzować klasykę polskiej literatury⁸. W 2022 roku w tysiącach miejsc w Polsce odbywało się wspólne czytanie "Ballad i Romansów" Adama Mickiewicza.

W Kwidzynie to Biblioteka organizowała wspólne obchody "Narodowego Czytania". Oprócz czytania kolejnych fragmentów tekstów, odbył się korowód literacki ulicami Kwidzyna, który zakończył się w siedzibie Biblioteki. Na miejscu można było uczyć się tańców w kręgu, pleść wianki z kwiatów i posilić się tradycyjnym chlebem ze smalcem i kiszonym ogórkiem. Najmłodszy mogli stworzyć własną Sówkę Kolejówkę - maskotkę Biblioteki. Teksty tegorocznej lektury Narodowego Czytania, czyli "Ballad i Romansów" czytali m.in. burmistrz Kwidzyna, lokalni aktywiści, przedstawiciele szkół i innych instytucji, a także chętni mieszkańcy. Dużą grupę czytających stanowiła młodzież szkolna, która została zachęcona przez nauczycieli. Zachęta miała charakter gratyfikacji - czy to w postaci oceny (dodatkowa piątka lub szóstka z języka polskiego). Podobną gratyfikacją byli nagradzani niektórzy uczniowie za uczestnictwo w Narodowym Czytaniu.

O ile w trakcie rozpoczęcia wiele osób przysłuchiwało się głośnej lekturze dzieł Mickiewicza, to po kilkudziesięciu minutach (a całość trwała ponad 3 godziny) jedynie kilka osób było na publiczności. Czytający siedzieli w długiej kolejce oczekując na swój fragment lektury i najczęściej zajmowali się rozmową z uczestnikami.

Wiele osób uczestniczyło w pleceniu wianków. Zorganizowane wielkie stoisko przed wejściem do budynku dworca/Biblioteki, na którym bibliotekarki wraz z dwoma zaangażowanymi do tego wydarzenia kwiaciarkami wyplatały wianki i zachęcały do tego przybyłych. Dodatkowo zespół

⁸ <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/inicjatywy/narodowe-czytanie>

Biblioteki był przebrany w stroje inspirowane tradycyjnymi, a jeden z pracowników wcielił się w postać Mickiewicza.

Całe wydarzenie spotkało się z bardzo ciepłym przyjęciem mieszkańców Kwidzyna.

Zwracali oni uwagę, że:

- takich wydarzeń (czyli plenerowych, otwartych, oryginalnych) brakuje w mieście
- jest dobra, niezobowiązująca i swobodna atmosfera
- można włączyć się w coś aktywnego poprzez plecenie wianków

Obserwacja i rozpytki wśród uczniów pokazały, że przychodzili oni się rozejrzeć, nie poświęcają czasu na słuchanie czytanych tekstów, a główną ich motywacją były profity obiecane przez nauczycieli. O samym Narodowym Czytaniu też dowiedzieli się w szkole od nauczycieli.

Celem Narodowego Czytania jest promocja znajomości literatury narodowej, w trakcie której fragmenty konkretnych utworów są odczytywane publicznie⁹. Nauczyciele motywują uczniów, by uczestniczyli w obchodach, ale jak zaobserwowano nie przekładało się to na pogłębianie znajomości "Ballad i romansów". Uczniowie przyszli, bo obiecano im gratyfikację w postaci oceny. Warto rozważyć, czy w sytuacji, w której uczniowie przychodzą i są obecni, nie zaproponować im innej aktywności (za udział w której będzie szkolna gratyfikacja w postaci oceny), która będzie pozwalała lepiej poznać czytane w danym roku dzieło. W tej sytuacji można wykorzystać sposoby pracy z dziedzictwem (w tym przypadku literackim dziedzictwem narodowym) zaproponowane przez Freemana Tildena w książce "Teoria Interpretacji Dziedzictwa", które pozwalają spojrzeć na dziedzictwo ze współczesnej perspektywy i wytwarzać z nim osobistą więź.

W 2023 roku lekturą Narodowego Czytania będzie "Nad Niemnem" Elizy Orzeszkowej. To książka, która niestety budzi negatywne skojarzenia jako powieść nudna i niedzisiejsza. To wyzwanie, w jaki sposób opowiedzieć o niej ciekawie. Z drugiej strony to niebywała okazja, by opowiedzieć o niej w ciekawy sposób, powiązać tę powieść ze współczesnością, czy wątkami, które są aktualnie ważne dla młodzieży.

Warto również wspomnieć, że część osób uczestniczących w wydarzeniu (nie tylko młodzież, ale też dorośli), byli w Bibliotece po raz pierwszy. Zaciekawieni formą i treścią odwiedzali Bibliotekę. Nie mieli jednak możliwości zapoznania się wtedy z jej zbiorami czy też zapisania się. Warto wykorzystać tę okazję i przy otwartych wydarzeniach, nawet przez kilka godzin udostępniać czytelnikom i potencjalnym czytelnikom wypożyczalnie.

Biblioteka miejscem spotkań

Diagnoza pokazała, że mieszkańcy, którzy korzystają z Biblioteki, bardzo lubią i cenią jej przestrzeń. Brakuje im jednak miejsca, w którym mogą usiąść wspólnie, nie na lekturę (bo takie miejsca w budynku są), ale by ze spotkanymi przy okazji osobami móc porozmawiać. Okazuje się bowiem, że Biblioteka zlokalizowana w budynku dworca (który nadal pełni tę funkcję) staje się miejscem spotkań, a te wymagają interakcji. Odpowiednio zaaranżowana

⁹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Narodowe_Czytanie

przestrzeń te interakcje może ułatwiać.

Rozmówcy wskazywali, że w Bibliotece przydałoby się miejsce do siedzenia z kawą czy drobną przekąską, aby móc spotkać się ze znajomymi. O takim miejscu mówią też rodzice, którzy przychodzą do Biblioteki z dziećmi na zajęcia czy do kąpki zabaw. Dla nich wyjście do biblioteki to często wyprawa, więc w tym czasie chętnie oczekiwali by z kawą.

Należy podkreślić, że takiej funkcji nie pełni poczekalnia dworcowa. Jest to tzw. nie-miejsce, swoista przestrzeń niczyja, która wykazuje brak emocjonalnego powiązania z ludźmi¹⁰. To miejsce, w którym ludzie oczekują (bo muszą) na transport. Nikt z własnej inicjatywy i dla przyjemności nie skieruje się tam, nawet jeśli dostępny jest tam automat z kawą. To miejsce, które nie zapewnia intymności i prywatności dla takich spotkań.

Takie miejsce może także służyć komunikacji z mieszkańcami, ale też zachęcać do sięgania po biblioteczne zbiory.

Praca z uchodźczyniami

Gdy w lutym 2022 roku wybuchła wojna w Ukrainie, do Kwidzyna zaczęli przyjeżdżać uchodźcy wojenni. W większości były to kobiety, w tym kobiety z dziećmi, a także osoby starsze. Dla części z nich wybór tego miasta nie był przypadkowy - tu mieszkali członkowie ich rodzin. Niektóre osoby odwiedzały Kwidzyn wcześniej, a nierzadko także same tu pracowały. Ta grupa miała tu zapewnioną pomoc w adaptacji, znalezieniu mieszkania, dysponowała lokalną siecią kontaktów i wsparcia.

Z drugiej strony do Kwidzyna trafiły osoby, które zostały tu skierowane z większych miastach. Niewiele wiedziały o tym mieście, jego specyfice i warunkach życia. Zostały one skierowane do zorganizowanych punktów zamieszkania.

Co ważne niemal wszystkie te osoby przyjeżdżały do Kwidzyna pociągiem. Wsiadały na dworcu i automatycznie pierwszym miejscem do którego trafiały była Biblioteka. Tu mogły skorzystać z łazienki i ogrzać się w ciepłym budynku. Urząd Miasta zdecydował, że to właśnie Biblioteka musi stać się punktem recepcyjnym i informacyjnym dla przyjeżdżających. Zespół Biblioteki szybko zareagował na tę sytuację i zaczął koordynować wsparcie lokalne zapewniane przez społeczność i odpowiednie instytucje z Kwidzyna.

Praca z uchodźcami była procesem dynamicznym, a ich potrzeby ewoluowały z każdym tygodniem. Obecnie po pół roku wojny osoby, które przyjechały wiosną osiadły. Część rozpoczęła pracę, uczestniczyła w kursach językowych, korzysta z wydarzeń organizowanych przez Bibliotekę i w mniejszej skali przez inne instytucje.

Biblioteka dysponowała (i nadal dysponuje) doskonałym zasobem w postaci pracowniczki, która biegle mówi w języku ukraińskim i zna środowisko. Sama jest Ukrainką. Uchodźczynie, bo w większości do Kwidzyna przyjechały kobiety, mogą znaleźć z nią wspólny język, ale też dzielają doświadczenie życia w Ukrainie przed wojną. Czują się zrozumiane. Pracowniczka

¹⁰ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Nie-miejsce>

ważna na potrzeby mogła samodzielnie lub w zespole na nie odpowiadać. Mogła też reagować na pojawiające się pomysły i inicjatywy. Pozwoliło to zorganizować w Bibliotece szereg działań integrujących uchodźczynie i dzieci uchodźcze. Realizowane były też działania, które pozwalały uchodźcom lepiej odnaleźć się w Kwidzynie - z jednej strony tworzyć ukraińskie środowisko w mieście, z drugiej lepiej poznawać i rozumieć polską kulturę.

Komunikacja

Działalność kwidzyńskiej Biblioteki jest szeroka. Udostępnianie bardzo bogatych, różnorodnych i nieustannie uzupełnianych o nowości zbiorów, i prowadzenie działań w różnorodny sposób promujących czytelnictwo jest skierowane zarówno do mieszkańców miasta, jak i tych, którzy z niego korzystają (np. uczą się czy pracują). Aby wszyscy oni wiedzieli o tym, co dzieje się w Bibliotece stosowanych jest kilka kanałów promocji:

- strona internetowa
- profil na facebooku
- inne profile społecznościowe
- bezpłatna gazeta "Halo, Kwidzyn moje miasto."
- plakaty i ulotki
- poczta pantoflowa
- współpraca z mediami lokalnymi

Mimo tylko kanałów promocyjnych, nadal są w Kwidzynie osoby, które nie wiedzą, co dzieje się w Bibliotece. Wyraźnie było widać to podczas Narodowego Czytania, gdy osoby uczestniczące deklarowały, że:

- przyszły, bo zobaczyły że coś dzieje
- dowiedziały się w szkole bezpośrednio od nauczycieli

Okazuje się więc, że funkcjonujące obecnie kanały nie są wystarczające.

Dodatkowo w Kwidzynie widać brak koordynacji działań między różnymi instytucjami, które prowadzą działania kulturalne. Bywa, że ich wydarzenia się pokrywają i przez to konkurują o uczestników. Ważne jest, by **w mieście takiej wielkości funkcjonował ogólnomiejski (a nawet powiatowy) kalendarz wydarzeń kulturalnych.**

Warto także:

- by na stronie internetowej funkcjonował kalendarz wydarzeń bibliotecznych,
- by uruchomiony został newsletter, który informowałby nie tylko o wydarzeniach, ale także o zbiorach, w tym nowościach książkowych (podobnie jak ma to miejsce na Facebooku); uruchomienie komunikacji mailowej jest o tyle ważne, że Facebook jest popularny, ale nie powszechny, nie każda osoba z niego korzysta; mail jest bardziej uniwersalnym narzędziem komunikacji; jest także odpowiedzią na wybiórczość Facebooka, który pewne posty wyświetla ograniczonej liczbie odbiorców
- by plakaty i ulotki informacyjne o działaniach Biblioteki trafiały do szkół, i do bibliotek szkolnych;

Warto rozważyć, czy nazwa Wypożyczalnia Naukowa jest adekwatną nazwą dla jej działalności. Zbiory, które posiada to przede wszystkim literatura popularno-naukowa, którą można czytać dla przyjemności.

Wnioski i rekomendacje

Wnioski

1. Biblioteka po remoncie to miejsce lubiane przez kwidzynian. Znajduje się w centralnej części miasta, mieszkańcy są dumni z takiej przestrzeni. Wysoko oceniają księgozbiór, kompetencje pracowników oraz działania i akcje prowadzone przez bibliotekę. Mieszkańcom brakuje miejsca do spotkania się w Bibliotece, takiego gdzie mogą spędzić chwilę, zatrzymać się i przysiąść ze znajomymi, których spotkali w tym miejscu.
2. Odnowione wnętrze budynku, nowy rozkład księgozbiorów budzi pewną niepewność wśród mieszkańców. Warto zmodyfikować oznaczenia przestrzeni, być może uspołnić nazwy działów. Warto wprowadzić jaśniejsze oznaczenia podziału przestrzeni w budynku - gdzie są części biblioteki, gdzie jest poczekalnia na dworcu, gdzie jest informacja turystyczna i miejsce dla turystów.
3. Lekcje biblioteczne są prowadzone w szkołach podstawowych, ale tylko dla szkół z terenu miasta Kwidzyna. Częstotliwość tych lekcji różni się w zależności od szkoły. Warto uspołnić ofertę lekcji bibliotecznych zaplanowanych na cały rok i dotrzeć z tą informacją do wszystkich szkół podstawowych.
4. Na terenie Kwidzyna działają szkoły ponadpodstawowe. Uczniowie tych szkół często dojeżdżają spoza miasta Kwidzyn. Jest liczna grupa uczniów, którzy nie byli w budynku biblioteki, nie znają jej zasobów ani zasad działania. Warto wprowadzić lekcje biblioteczne dla uczniów z tych szkół.
5. Młodzież w Kwidzynie czyta sporo, często nie korzystają z zasobów miejskiej Biblioteki. Powody tego są różne, często mają swoje własne książki, wymieniają się ze znajomymi i rodzina, nie znają jej księgozbiorów, korzystają z księgozbiorów szkolnych bibliotek.
6. Obecnie biblioteka nie prowadzi regularnej współpracy z bibliotekami szkolnymi we wszystkich szkołach, a szczególnie w szkołach ponadpodstawowych. Czasem pojawiają się działania ad hoc. Myśląc o kształtowaniu czytelnictwa młodzieży warto wprowadzić regularną współpracę.

Rekomendacje

1. Wprowadzenie lekcji bibliotecznych dla młodzieży ze szkół ponadpodstawowych. Często jest to młodzież dojeżdżająca z okolicznych miejscowości, która nie ma doświadczeń z biblioteką powiatową. Nie znają jej księgozbioru, nie wiedzą jak się poruszać, jak szukać. Taka lekcja to też okazja by pokazać im nowoczesną przestrzeń z której mogą korzystać.
2. Wprowadzenie działań dla młodych np. spotkania z psychologiem, rozmowy o aktualnych sytuacjach społecznych. Takie spotkania/działania mogą być otwarte na

osoby w różnym wieku. Tematyka może łączyć zainteresowanych. A dzięki temu tworzyć sieci międzypokoleniowe.

3. Wprowadzenie sieciujących spotkań z bibliotekami szkolnymi, szczególnie zapoczątkowanie współpracy z bibliotekarzami ze szkół ponadpodstawowych i wspólne tworzenie oferty czytelniczej albo tworzenie płaszczyzn do współpracy np. Biblioteka organizuje cykl spotkań z psychologiem, a w szkolnych bibliotekach jest promocja literatury psychologicznej. Bibliotekarki ze szkolnych bibliotek mogą podpowiedzieć jaką literaturą obecnie interesuje się młodzież i jeśli same nie mogą jej kupić to mogą polecać bibliotekę powiatową w swoich szkołach. Warto wprowadzić w zakładce zajęcia w bibliotece - zakładkę dla szkół i tam umieścić ofertę dedykowaną.
4. Wprowadzić spotkania tematyczne na kilku poziomach. 1. wprowadzenie spotkań tematycznych dla osób, które mają różnorodne zainteresowania i rzadko sięgają po książki. np. tematyki sportowe. 2. spotkania odpowiadające zainteresowaniom większości czytelników np. zaproszenie poczytnych autorów, tematyka kryminalna. 3. wprowadzenie spotkań kreujących gusta czytelnicze np. poeci, doceniani literaci, którzy jeszcze nie są masowo czytani.
5. Uporządkowanie sposobu komunikacji z mieszkańcami, ustalenie, który kanał informowania jest głównym, a które kanały tworzą zajawki z informacjami odsyłającymi do niego. Jak ma działać strona www.bibliotekakwidzyn.com.pl. Warto ustalić którymi kanałami komunikujemy się z którą grupą mieszkańców. Warto zaprosić kilku mieszkańców i z nimi przejrzeć zamieszczone informacje i sprawdzić czy wszystko jest czytelne.
6. Biblioteka to miejsce spotkań - w Kwidzynie brakuje takich miejsc do spotkań dla mieszkańców. Odrestaurowany budynek biblioteki to naturalne miejsce spotkań wskazywane przez mieszkańców. Warto wprowadzić udogodnienia w przestrzeni biblioteki np. modyfikacja oznakowania, wprowadzenie foteli/ławek do siedzenia, miejsca do ładowania telefonów, być może możliwość kawy i czegoś słodkiego. W komunikacji z mieszkańcami warto podkreślić też ten aspekt.
7. Miejsce do spotkań dla młodzieży. Warto wygospodarować w bibliotece miejsca dla młodzieży. Dokładny układ miejsca może być skonsultowany z młodymi. Taka bezpieczna przestrzeń z możliwością ładowania telefonów, miejsce do samodzielnego decydowania o układzie stolików czy praca indywidualna czy miejsce spotkań kilku osób, może zachęcić młodzież do korzystania z biblioteki. Młodzi mogą się spotkać by odrabiać pracę domową, wspólnie pograć w gry czy spędzić czas czekając na pociąg/autobus do domu lub po prostu się spotkać. Warto w komunikacji z młodymi podkreślać powstanie takiej przestrzeni.

Opracowanie raportu: Biblioteka Miejsko-Powiatowa w Kwidzynie
Współpraca badawcza i merytoryczna: Federacja Mazowia

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego w ramach
realizacji Narodowego Programu Rozwoju
Czytelnictwa Z.O na lata 2021-2025

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

BIBLIOTEKA
NARODOWA

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

KWIDZYN 2022